

Obsah

Úvod	11
------	----

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1. Základní pojmy sociální patologie a deviace	15
1.1 Sociální deviace a sociální patologie	15
1.2 Sociální patologie z pohledu vědních disciplín	17
Pohled absolutistický	18
Pohled moralizující	18
Medicínský pohled	18
Statistický pohled	18
Relativistický pohled	19
1.3 Shrnutí	19
2. Normalita a abnormalita	21
2.1 Norma a konformita	21
2.2 Vymezení normality, vybraná pojetí	22
Statistické pojetí normality	23
Sociokulturní pojetí normality	24
Norma skupiny	25
Mediální norma	26
Funkční pojetí	26
2.3 Shrnutí	27
3. Zdroje a příčiny sociálně patologických jevů a deviace	29
3.1 Etiologie sociálně patologických jevů a chování	29
3.2 Teorie zdrojů sociální patologie	31
Biologicko-psychologické teorie	31
Sociálně psychologické teorie	34
Sociologické teorie	37
3.3 Shrnutí	43

PROBLEMATIKA ZÁVAŽNÝCH SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

4. Agresivita a násilí	47
4.1 Vymezení agresivity a násilí z pohledu sociální patologie	47
4.2 Druhy agresivity	48

Zlostná agresivita	49
Instrumentální agresivita	49
Spontánní agresivita	49
4.3 Příčiny agresivity a násilí	51
Biologické dispozice	51
Sociokulturní dispozice	52
4.4 Sociální aspekty spojené s agresivitou a násilím	53
Sledování násilí	54
Vandalismus	56
4.5 Prevence a možnosti eliminace agresivity	57
Ovlivňování veřejnosti	57
Psychoterapie	57
Farmakologická léčba	58
4.6 Shrnutí	58
5. Suicidiální jednání	59
5.1 Úvod do problematiky suicidality	59
5.2 Motivace suicidiálního jednání	63
5.3 Způsoby provedení suicidia	64
5.4 Příčiny suicidiálního jednání	68
Faktory obecně medicínské	69
Faktory psychické	69
Faktory demografické	71
Faktory sociální	72
Biologické predispozice	73
5.5 Postoj společnosti, možnosti řešení a prevence suicidality	74
Asistovaná sebevražda	76
5.6 Sebeпоškozování	77
5.7 Shrnutí	79
6. Zneužívání psychoaktivních látek	81
6.1 Psychoaktivní látky	81
6.2 Poruchy vyvolané v souvislosti se zneužíváním psychoaktivních látek	84
6.3 Faktory zvyšující pravděpodobnost rozvoje závislosti na psychoaktivních látkách	88
Genetické predispozice	88
Biologické predispozice	89
Psychické faktory	89
Sociální faktory	90
6.4 Závislost a škodlivé užívání alkoholu	91
Vznik a rozvoj závislosti	93
Vliv alkoholové závislosti na organismus	94
6.5 Závislost a škodlivé užívání vybraných nealkoholových látek	95

Vznik a rozvoj závislosti	95
Závislost na nikotinu	96
Závislost na opioidech	97
Závislost na kanabinoidech	100
Závislost na sedativech a hypnotikách	101
Závislost na stimulanciích	102
Závislost na organických rozpouštědlech	104
Závislost na halucinogenech	105
6.6 Sociální důsledky, možnosti léčby a prevence	107
Sociální důsledky alkoholové závislosti	108
Léčení alkoholové závislosti	108
Sociální důsledky závislosti na nealkoholových psychoaktivních látkách (drogách)	110
Nefarmakologická léčba závislosti na nealkoholových psychoaktivních látkách (drogách)	111
6.7 Shrnutí	112
7. Návykové a impulzivní poruchy	113
7.1 Společné charakteristiky návykových a impulzivních poruch	113
7.2 Příčiny vzniku návykových a impulzivních poruch	115
7.3 Jednotlivé návykové a impulzivní poruchy	115
Patologické hráčství	115
Patologické zakládání požárů (pyromanie)	117
Patologické kradení (kleptomanie)	119
Trichotillomanie	120
Jiné návykové a impulzivní poruchy	121
7.4 Důsledky návykových a impulzivních poruch	122
7.5 Možnosti léčby návykových a impulzivních poruch	122
7.6 Shrnutí	123
8. Novodobé nelátkové závislosti	125
8.1 Netholismus – závislost na internetu	127
8.2 Oniomanie – závislost na nakupování	131
8.3 Nomofobie – závislost na mobilních telefonech	133
8.4 Workoholismus	137
8.5 Dysmorfofobie, bigorexie	139
8.6 Shrnutí	141
9. Body image a její sociálně patologické projevy	143
9.1 Vymezení základních pojmů	144
Sebesystém (self-system)	144
Sebepojetí (self-concept)	144

9.2	Tělesné sebezpojetí (physical self-concept, body image)	145
9.3	Body image a poruchy příjmu potravy	146
9.4	Body image a obezita	148
9.5	Body image a BMI	149
9.6	Výsměch a body image	150
9.7	Shrnutí	152
10.	Sociálně patologické jevy spojené s prostředím rodiny	155
10.1	Rodina jako zdroj vzniku a rozvoje sociálně patologických jevů	155
10.2	Poruchy ve výchově a funkcích rodinného prostředí	156
	Poruchy rodičovské role	156
	Dysfunkční a afunkční rodina	158
	Základní problémy ústavní péče	159
10.3	Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN)	160
	Vymezení pojmu	160
	Epidemiologie	161
	Fyzické týrání a jeho formy	161
	Psychické týrání a jeho formy	161
	Sexuální zneužívání a jeho formy	162
	Zanedbávání a jeho formy	162
	Sekundární viktimizace	163
	Münchhausenův syndrom by proxy	163
10.4	Psychická deprivace v dětství	163
10.5	Rizikové faktory a sociální důsledky nevhodného působení rodiny	164
	Rizikové faktory a důsledky psychické deprivace	164
	Rizikové faktory a důsledky týrání	165
	Rizikové faktory a zneužívání	165
10.6	Shrnutí	167
11.	Kriminalita a delikvence	169
11.1	Vymezení pojmů kriminalita a delikvence	169
11.2	Faktory zvyšující pravděpodobnost vzniku a rozvoje kriminálního a delikventního chování	170
	Biologické faktory	171
	Psychické faktory	172
	Sociální faktory	172
11.3	Osobnostní charakteristiky delikventů	176
11.4	Riziko nebezpečnosti a motivace k nápravě	179
	Míra rizika nebezpečnosti	179
	Sofistikovanost, úroveň morální vyspělosti	179
	Možnost léčby, motivace a ochota k nápravě	180
11.5	Antisociální chování v důsledku negativního vývoje v dětství a adolescenci	181

11.6	Typologie delikventní subkultury	183
	Socializovaný typ	183
	Neurotický typ	184
	Nesocializovaný typ (defektně socializovaný, psychopatický)	184
	Mentálně insuficientní typ (nedostačivý)	185
	Deviantně socializovaný typ	186
	Typ s masivní psychickou poruchou (psychotický)	186
11.7	Penitenciární proces a jeho zvláštnosti	187
	Psychosociální problémy spojené s obviněním	187
	Psychosociální problémy spojené s vazebním uvězněním	188
	Reakce na vazební uvěznění	192
	Výkon trestu odnětí svobody	196
	Prizonizace	197
	Sociální specifika výkonu trestu odnětí svobody	200
11.8	Možnosti práce s delikventními jedinci	202
	Působení na obviněné	202
	Zacházení s odsouzenými	203
	Pracovní aktivity a programy	204
	Vzdělávání	205
	Speciálně výchovné aktivity	205
	Zájmové aktivity	206
	Utváření vnějších vztahů	207
11.9	Práce se specifickými skupinami odsouzených	208
11.10	Účinnost terapie a práce s odsouzenými	211
	Probace a mediace	212
11.11	Shrnutí	213
	Použitá literatura	215
	Jmenný rejstřík	227
	Věcný rejstřík	229